

de toekomst ligt op straat?

Allochtone jongeren

tussen thuis,

buurt en school

redactie:

Anke van Keulen en Anja Hol /

Projectbureau mutant

P
PASSAGE
R E E K S

EEN TWEESPRAAK OVER SURINAAMSE WEGLOOPSTERS

BEA LALMAHOMED / HENNA JOSIAS

Inleiding Allochtone ouders krijgen tegenwoordig in Nederland steeds vaker problemen als zij proberen hun kinderen groot te brengen op de wijze waarop hun eigen ouders dat deden. Moeders die in Suriname geen problemen met hun kinderen hadden, hebben vaak grote moeite met de opvoeding van kinderen die vrij jong naar Nederland zijn gekomen. Zij vinden dat hun kinderen hier opstandiger zijn. Jongeren van hun kant accepteren de traditionele religieuze regels niet meer. Verschillende eisen die de ouders stellen, zoals absolute gehoorzaamheid en het niet tegenspreken, worden niet langer als vanzelfsprekend geaccepteerd.

In het boek 'Andere tijden, andere meiden' worden de situatie en ervaringen beschreven van 100 allochtone meisjes die van huis wegliepen. Onder hen zijn 51 Surinaamse meisjes. Het gedrag van degenen van Hindostaanse huize werd onderzocht door Bea Lalmahomed. Henna Josias richtte zich op Creoolse meisjes.

De vraagstelling van het onderzoek luidde: Waarom lopen Hindostaanse en Creoolse meisjes weg van huis en wat zijn hiervan de oorzaken en gevolgen?

De wegloopsters die werden geïnterviewd, bevonden zich in verschillende fasen, te weten:

- » zij die reeds geruime tijd geleden van huis zijn weggelopen, nu zelfstandig wonen en niet meer naar huis terug willen gaan;
- » zij die na verloop van tijd weer naar huis zijn teruggegaan;
- » zij die in een of andere instelling verblijven.

In de hier afgedrukte dialoog gaan de onderzoeksters in op hun ideeën over de oorzaken voor het weglopen en de reacties van de meisjes en hun ouders daarop. Om misverstanden te voorkomen, willen zij benadrukken dat de besproken problemen vooral de specifieke groep van weggelopen meisjes betreft en niet algemeen voor de Surinaamse gemeenschap tellen.

Streng opvoeding

BEA: Wat ik zo verontrustend vind, is dat het percentage Hindostaanse meisjes dat van huis wegloupt de laatste jaren zo schrikbarend is toegenomen. Het lijkt wel alsof we met een wegloupi-epidemie hebben te maken.

HENNA: Dat kun je wel zeggen, ja. In Creoolse gezinnen zie je dat ook toenemen. En dat leidt tot allerlei verwarde reacties bij de ouders. Men is het duidelijk niet gewend.

BEA: Toch liggen de motieven deels wel voor de hand. In het algemeen zou je kunnen zeggen dat het bij Hindostaanse meisjes om een opeenhoping van problemen gaat. De ene reactie volgt bijna onvermijdelijk uit de andere. Wat het meest genoemd wordt door de meisjes is de *streng opvoeding*. Die leidt tot veel conflicten, ruzies en natuurlijk ook straffen. Dat is ook niet vreemd als bedacht wordt dat de Hindostaanse gemeenschap sterk hecht aan begrippen als 'eer' en 'schande'. En het zijn toch vooral de meisjes en jonge vrouwen die de eer hoog dienen te houden. Laten ze dat na, of voldoen ze niet aan de strenge eisen die dat met zich meebrengt, dan maken ze het gezin al snel te schande. We hebben het dan vooral over het niet mogen vrijen van meisjes vóór het huwelijk. De norm dat een vrouw als maagd de bruidsnacht behoort in te gaan, lijkt onaangestaan.

HENNA: Over Creoolse meisjes valt eenzelfde verhaal te vertellen. Vooral dat samengaan van een aantal problemen herken ik. Alleen wordt in Creoolse gezinnen denk ik wat minder het accent gelegd op zaken als 'eer' en 'schande'. Waar het deze ouders vooral om gaat, is dat hun dochters geen wisselende seksuele contacten hebben. Zoals een Creoolse hulpverleenster zei: 'Een goed Surinaams meisje past het niet om met verschillende jongens naar bed te gaan. Als je na je basisopleiding, zeg op je achttiende, met een jongen thuiskomt, ligt het voor de hand daar later ook een gezin mee te stichten. Terwijl meisjes op die leeftijd toch graag wat experimenteren, minder de behoefte voelen zich onmiddellijk vast te leggen.'

Vriendjes

BEA: Nu je het zo hebt over vriendjes, moet ik ineens denken aan wat één van de moeders die ik interviewde mij vertelde. Ze zei: 'Ding piking foe tegenwoordig ab toemsie haast a geers lik ding ting ai lieb ding gwe.' Vrij vertaald wil dat zeggen dat kinderen tegenwoordig zo veel haast hebben, dat het wel lijkt alsof de tijd ze in de steek laat. Hindostaanse ouders zien toch graag dat hun dochter nog even wacht met het nemen van een vriendje tot ze haar school heeft afge maakt. In dat opzicht verschillen ze dus niet veel van Creoolse ouders.

HENNA: Die benadrukken inderdaad ook keer op keer dat daar hun belang ligt, en ze

staan pas verkering toe als hun dochter een jaar of 17 à 18 is. Wat die ouders niet weten is dat de werkelijkheid van hun dochters er heel anders uitziet. Zo vertelde een meisje mij: 'Mijn moeder zegt dat ik altijd aan jongens denk, alleen maar omdat ik zo jong verkering kreeg. Ze weet niet dat bijna alle meisjes op school allang verkering hebben.' Van dat vermoeden alleen al worden veel ouders razend. Vandaar ook dat ze steeds strenger gaan optreden, alleen maar om de meisjes te beschermen. Met alle verzet vandien.

BEA: Het onderwerp 'jongens' leidt thuis per definitie tot veel ongeregelheden. Eenvoudigweg omdat de ouders er heel anders over denken dan de meeste meisjes. Dat is natuurlijk in de eerste plaats een *generatieconflict*. Maar hier in Nederland komt het allemaal veel eerder aan de oppervlakte, door de omgang met meisjes bij wie het thuis heel anders toegaat. Kijk, het gros van de Hindostaanse meisjes heeft, tegen alle gezinsregels in, toch al vroegtijdig verkering. Alleen zwijgen ze daar thuis over. En komen de ouders er dan toch achter, dan is het huis te klein en worden de meisjes onder druk gezet om dat contact te beëindigen. De ouders zullen niet nalaten ze met begrippen als 'eer' en 'schande' om de oren te slaan, in de hoop ze van hun gelijk te kunnen overtuigen. Dat lukt doorgaans niet of maar tot op zekere hoogte.

HENNA: Als Creoolse meisjes eenmaal een vriendje hebben, zo vertelde één moeder mij, dan lijkt het wel alsof ze hun verstand kwijtraken. Ze gaan dan bij nacht en ontij de deur uit, komen pas 's avonds laat thuis. Ze zijn met andere woorden niet meer onder controle te houden. Vooral dat doorslaan wordt benadrukt. In dat opzicht is er toch wel een verschil met Hindostaanse meisjes, want bij Creoolse ouders kan de gewenste vrijheid in principe wel gekregen of afgedwongen worden als er eenmaal een vast vriendje op het toneel is verschenen.

Wantrouwen

BEA: Hindostaanse ouders gaan er inderdaad vanuit dat teveel vrijheid automatisch tot onverantwoord gedrag leidt. Die vrijheid zullen zij dus per definitie proberen in te perken. En daar kunnen ze heel ver in gaan, in ieder geval zo ver dat de meisjes zich onheus behandeld voelen.

HENNA: Vandaar dat er ook zoveel wantrouwen heerst, dat zie je tenminste bij Creoolse ouders. De meisjes zien zich gedwongen voortdurend overal tekst en uitleg over te geven. Alles moet verantwoord worden. Waar ze naar toegaan, met wie en noem het maar op. Allemaal voortkomend uit die ouderlijke angst dat hun dochter met jongens zal omgaan en ongewenst zwanger zal worden. Een bekend thema tussen moeder en dochter, waar ook ter wereld, maar in de Creoolse gemeenschap in Nederland zeer dominant.

BEA: Dat wantrouwen leidt eigenlijk tot een dubbele tragedie. Want de meisjes op hun beurt kunnen het maar moeilijk verwerken dat hun ouders hen zo wantrouwen. De vervelende gevolgen, in de sfeer van sociale controle, ondervinden ze dan ook dagelijks. Logisch dat dan irritaties optreden. Zodra een meisje een jaar of 13 à 14 oud is, begint bij ouders de angst te domineren dat zij haar maagdelijkheid wel eens voortijdig zou kunnen verliezen. Het blijft immers de grote wens, zo niet droom, van bijna iedere Hindostaanse ouder dat hun dochter op de traditionele manier wordt uitgehuwelijkt. En die droom laten ze maar niet van vandaag op morgen los en maakt hun confrontatie met de werkelijkheid ook zo schrijnend.

HENNA: Dat speelt toch wel minder in de Creoolse gemeenschap. De meisjes krijgen daar meestal net genoeg vrijheid om niet stiekem te hoeven doen wat ze willen. Ja, die speelruimte is er wel degelijk. Pas als de meisjes zich heel uitdagend gaan gedragen of ondanks de waarschuwingen van hun moeder toch met verboden vriendjes omgaan, worden de grenzen overschreden en zullen er harde confrontaties optreden. Maar het is minder zwart - wit dan jouw voorstelling van zaken. Bovendien vinden Creolen toch wel dat hun kinderen tot zelfstandigheid moeten worden opgevoed. Dochters wordt geleerd dat ze hun problemen in principe zelf moeten oplossen. Ze krijgen alle tijd en aandacht van hun ouders om zulke kwaliteiten tot ontwikkeling te brengen. Trouwens al die alleenstaande Creoolse moeders vervullen toch per definitie een voorbeeldfunctie voor hun dochters!

BEA: Die voorbeeldfunctie zou je als ouders natuurlijk moeten toejuichen. Maar die vlieger gaat bij Hindostaanse ouders niet op. In het denken over opvoeding is voor zelfstandigheid nauwelijks plaats ingeruimd. Die vorm van vrijheid, tenminste als het hun dochters betreft, ervaren zij alleen maar als bedreigend. Dat zou immers betekenen dat zij controle verliezen. Die ouders denken: hoe meer bewegingsvrijheid, hoeveel maal groter het aantal verleidingen en, in het kielzog daarvan, de kans dat het met hun dochter de verkeerde kant opgaat. Dus benadrukken zij voortdurend de grenzen van de vrijheid.

Creatief sociaal gedrag Wat we nu in de praktijk zien gebeuren is dat meisjes hierop reageren met wat ik voor het gemak maar creatief sociaal gedrag noem. Daar bedoel ik het volgende mee. Hindostaanse meisjes zijn zich er doorgaans zeer scherp van bewust dat hun ouders er heel andere opvattingen op na houden dan zij zelf. Ook willen zij, zoals de meeste kinderen, liever niet dat hun ouders teleurgesteld in hen raken. Conformereren aan het vereiste gedrag gaat hun echter te ver. Wat staat hun in die patstelling te doen? Ik zei het al, ze

nemen hun toevlucht tot stiekem gedrag. Ze houden hun ouders alleen datgeen voor wat die wensen te zien of horen. Het mes snijdt aan twee kanten, want die ouders kunnen dan tegenover de buitenwereld blijven volhouden dat hun kinderen het uitstekend doen. Ze lijden geen gezichtsverlies, en thuis worden veel conflicten voorkomen door dit subtiele spel van elkaar op bepaalde terreinen ontzien. Een *machtsstrategie* waar alle partijen hun voordeel mee doen.

HENNA: Die meisjes spelen natuurlijk toch een heel gevaarlijk spelletje. Die zullen toch achtervolgd blijven worden door het spookbeeld dat de waarheid aan het licht kan komen. Ik heb het idee dat Creoolse ouders die bijvoorbeeld een verkering 'ontdekken', daarvoor al enige aanwijzingen hebben gekregen. Vooral moeder en dochter zullen daar meestal al wel over gepraat hebben. Dat helpt enorm op het moment dat het zogenaamd officieel wordt.

BEA: Maar het is ook een enorme druk waaronder Hindostaanse meisjes moeten leven. Ieder moment kan de waarheid aan het licht komen, dus leven ze voortdurend op het scherp van de snede. Het vlies tussen schijn en werkelijkheid is heel dun. Want als een dochter, bijvoorbeeld door roddel binnen de familie of de gemeenschap, op een zeker moment toch wordt 'ontmaskerd', is er natuurlijk geen helpen meer aan. De schande waarmee de ouders zich dan overladen voelen zal levensgroot zijn en de problemen thuis niet minder. Ouders koesteren immers het ideaalbeeld dat hun dochter bij anderen niet over de tong zal gaan. En dochters streven ernaar, zoals ik zei, om hun ouders bij essentiële zaken niet teleur te stellen. Het daaruit voortvloeiende spel, waarin de ouderlijke verwachtingen en de wensen van de kinderen steeds op gespannen voet blijven staan, leidt tot een psychologisch heel complexe manier van met elkaar omgaan. Vooral op het moment dat twijfel de kop begint op te steken. Dan gaat de verhouding, die dus voor een deel een kloof maskeert, beheerst worden door achterdocht. Met het gevaar dat zaken enorm uit de hand kunnen lopen.

HENNA: Speelt dat nou ook bij zoiets als de partnerkeuze? In de Creoolse gemeenschap worden er wat dat betreft weinig hoge eisen gesteld. Daarin zullen ze niet veel afwijken van de meeste Nederlandse ouders. Het gaat er vooral om dat ze graag zien dat een jongen in staat is om hun dochter in principe een goede toekomst te bieden. Als hij dus op een eerlijke manier aan de kost komt en een vast inkomen heeft. Conflicten ontstaan eigenlijk alleen als de ouders ontdekken dat de jongen een drugsverslaafde is of een nietsnut die zich aan een meisje wil optrekken.

BEA: Nu snij je een heel gevoelig onderwerp aan, want juist die partnerkeuze leidt bij Hindostanen vaak tot veel problemen. Wanneer we afgaan op wat de meisjes daar zelf over zeggen, dan worden de ideeën van hun ouders nog altijd sterk

beheerst door aspecten als geloof(stroming), afkomst en rang. Een zeer gevoelig terrein, dat kun je je wel voorstellen. De meisjes daarentegen gaat het er tegenwoordig veel meer om dat ze zich 'happy' voelen met een jongen. Die gaan af op aantrekkingskracht. Dus kunnen ze net zo goed op een 'corpsbal' vallen, als op een Hindostaanse punker of van mijn part een junk. Het ligt er maar aan hoe ver de liefde gaat.

Seksualiteit HENNA: Seks is de grens aan de verliefdheid voor Creoolse moeders. Het hele onderwerp 'seksualiteit' is trouwens een taboe in de Surinaamse gemeenschap. Vandaar ook dat er zo zelden seksuele voorlichting wordt gegeven, behalve dan in de waarschuwendende sfeer, maar dat leidt alleen maar tot verwarring en onnodige schuld- en schaamtegevoelens. Misschien wel als gevolg daarvan vertonen zoveel jongens in hun puberteit het bekende 'hanengedrag'. Hangen ze de stoere macho uit. Van Creoolse meisjes wordt echter verwacht dat zij zich voorbeeldig gedragen en zich onthouden van seksuele experimenten. Het spreekt vanzelf dat met die spanning niet gemakkelijk valt om te gaan. De meisjes kennen dan ook minder remmingen dan hun ouders wel zouden willen.

BEA: Als ik jou zo hoor denk ik dat de meeste Creoolse meisjes op het seksuele vlak al even weinig remmingen kennen als het gemiddelde Hindostaanse meisje. Als zij hevig verliefd zijn, willen ze ook tot het einde gaan. En dat zullen ze niet nalaten ook. Terwijl hun ouders nu juist graag zien dat ze wachten tot hun opleiding is afgerond. Bovendien moet de jongen dan aan een aantal criteria voldoen. En tenslotte blijft seks in hun ogen iets waarmee gewacht moet worden tot het huwelijk. Kortom, meisjes die niet voor 'de daad' terugschrikken, zullen dat geheim houden voor hun ouders. Dat op te biechten zou het contact alleen maar onnodig verslechteren. En als ze anticonceptiemiddelen gebruiken, houden ze dat ook voor zichzelf. Waarom zou je je moeder vertellen dat je aan de pil bent? Het doet haar maar verdriet, en bovendien gaat het alleen jou wat aan. Meisjes worden al vroeg gedwongen daar zeer zelfstandig in te zijn.

HENNA: Natuurlijk ook om aan de disciplineringsmaatregelen van hun ouders te ontkomen. Want ja, discipline is een hoog goed, ook in de Creoolse gemeenschap. Je weet hoe dat gaat. Meisjes die hun ouders tegenspreken, worden onmiddellijk als vrijpostig gezien. Dat frustreert, want die meisjes willen hun mening kwijt en kunnen niet begrijpen waarom hun ouders daar niet naar willen luisteren. Dus proberen ze het steeds weer opnieuw, gaan dan over de grens van de ouderlijke tolerantie, met als gevolg dat ze een straf krijgen. De klappen die dan worden

gekregen, worden door sommige meisjes ronduit als kindermishandeling ervaren. Zoals een meisje zei: 'Kom ik thuis, krijg ik zo maar een pak slaag. En waarom? Omdat ik m'n buurmeisje was gaan overhoren. Nou ja, toen dacht ik: nu is het leuk geweest, ik loop weg.'

Discipline BEA: Discipline is inderdaad een heilig moeten. Als je vader je op een bepaalde manier aankijkt, behoor je te weten dat je maar beter uit z'n ogen kan verdwijnen, en het zeker niet in je hoofd hoeft te halen om hem tegen te spreken. Ouders zeggen zelf het goed te bedoelen. Ze willen hun kinderen graag beschermd opvoeden. Vooral moeders willen hun dochters zo begeleiden dat deze geen misstappen begaan. En een strenge opvoeding zien zij als de meest geëigende weg om hun kinderen gehoorzaam en plooibaar te maken. Wat je nu ziet gebeuren is dat hoe ouder de kinderen worden, hoe meer kortaf de ouders zich gaan gedragen. Ze 'dollen' minder met ze, omdat ze bang zijn dan niet langer meer serieus genomen te worden. Ze denken dat zulk gedrag hun gezag zou ondermijnen. Dus groeien de werelden steeds meer uit elkaar. Veel kinderen kunnen dat niet goed verwerken.

HENNA: 'Ik spot niet met kleine kinderen, anders worden ze vrijpostig.' Dat is een uitspraak die je ook vaak hoort in de Creoolse gemeenschap. Ouders houden op allerlei terreinen vast aan disciplinaire maatregelen, omdat ze anders vrezen de greep op hun kinderen te verliezen. Een echte Surinaamse moeder gaat ervan uit dat ze haar kind zo moet opvoeden, dat het altijd luistert, niet tegenspreekt, en komt opdraven zodra zij dat wil. Gebeurt dat niet, dan zal het kind te horen krijgen dat het is 'verhollandst'. Dat argument wordt te pas en te onpas gebruikt. En hoe reageren de meisjes dan? Die zeggen: 'Ach, het gaat bij mij het ene oor in, en het andere oor uit.'

BEA: Ja, en wat nu zo jammer is dat de verwijdering zo alleen maar doorgaat. Want die ouders, zo is mij uit de interviews wel gebleken, die vinden hun manier van reageren heel vanzelfsprekend. Ze beschrijven zichzelf als rechtvaardig en zijn heel weinig vatbaar voor kritiek. Wat zij zeggen of wensen, behoort voor hun kinderen wet te zijn. Hoe die dat precies moeten verwezenlijken in een niet-Hindostaanse samenleving, vragen zij zich zelden af. Als het maar gebeurt. Ouders en kinderen leven dus gewoon voor een deel langs elkaar heen. Vaak moeten de meisjes het hoofd boven water zien te houden in een omgeving met uiteenlopende normen en waarden, en die ouders houden vast aan het oude en veranderen niet mee in een samenleving die dat eigenlijk van hen eist. Dat is de tragiek in een notedop.

Weinig praten

HENNA: Het gevolg daarvan is weer dat er zo weinig gepraat wordt thuis. En dat is nu juist waar bijna alle pubers een enorme behoefte aan hebben. Die leven in een wereld van verandering, willen de problemen die daaruit voortvloeien met hun ouders bespreken, maar krijgen dan nul op het rekwest. Ze merken dat deze daar niet voor openstaan, en ervaren dat als een gebrek aan liefde. Terwijl het natuurlijk ook met machteloosheid heeft te maken.

BEA: Dat Hindostaanse ouders, en dan vooral de moeders, zo weinig met hun dochters praten is echt een belangrijk probleem. Wat zeggen de meisjes zelf daarover? Er wordt thuis alleen maar op gebiedende toon of met stemverheffing gepraat. Die eeuwige afstandelijkheid van hun ouders in een zo gevoelige levensfase als de puberteit, dat breekt veel meisjes op. Hoe kun je nu iets van je zieleroerselen kwijt, als je eerst door die muur van norsheid heen moet. Dat lukt de meesten niet. Eén meisje vertelde me: 'Bij ons thuis liep het allemaal zo raar. Als het ging om dingen die in de winkel stonden of over iets op de televisie, dan werd er uitgebreid gepraat. Maar begon je over iets persoonlijks, dan gaven ze niet thuis. Dan stakte het gesprek ineens.'

HENNA: Dus wat doen veel meisjes dan, ze wenden zich tot een vriendin met hun zorgen en problemen. Op zich trouwens heel gezond, want bij leeftijdgenoten kun je veel kwijt. Alleen leven die vriendinnetjes of kennissen vaak in een net iets andere 'belevingswereld' zal ik het maar noemen. Dat kan tot de nodige verwarring leiden. Wat ook wel voorkomt, is dat bijvoorbeeld een tante in vertrouwen wordt genomen. Dan wordt het dus nog wel in de familie gezocht, maar bij iemand die net iets verder van de huiselijke situatie afstaat. Dat kan heel bevrijdend werken.

BEA: Een *vertrouwenspersoon* hebben is inderdaad een goede methode om de grieven kwijt te raken. Alleen vindt niet iedereen die zo maar. Wat dat aangaat, is er ook nog een derde mogelijkheid. Het is mij bij Hindostaanse gezinnen namelijk opgevallen dat zusjes onderling, als de leeftijden niet al te veel verschillen, vaak een zeer hechte band hebben. Vaak hebben zij onderling geen enkel geheim voor elkaar, en bespreken ze alles openlijk. Op die manier voor elkaar binnen één gezin als uitlatklep fungeren, kan veel moeilijkheden voorkomen. Als die mogelijkheid echter afwezig is, dan moet je natuurlijk wel buiten de deur gaan zoeken.

Straffen

HENNA: Om nog even terug te komen op dat bestraffen. Het zal jou niet onbekend zijn dat slaan binnen de Creoolse gemeenschap in principe een geaccepteerd verschijnsel is. Een pedagogisch middel als andere. Door praten tot overeenstemming of gehoorzaam gedrag komen is niet erg gangbaar. Er worden

gemakkelijk klappen uitgedeeld. Volgens moderne, westerse opvattingen is dat echter helemaal niet gepast. Je kinderen slaan wordt hier, althans in de openbaarheid, als afkeurenswaardig gedrag geïnterpreteerd. Kinderen weten dat. Zij zien dus dat het ook anders kan en gaan er daarom sneller toe over de situatie thuis als mishandeling af te schilderen. Daarmee wil ik niet zeggen dat er in sommige gevallen geen sprake is van mishandeling, maar er zijn ook meisjes die als ze twee keer een klap hebben gekregen het gerechtvaardigd vinden om weg te lopen. Ouders begrijpen daar niets van.

BEA: Dat is toch een heel gevoelige kwestie. Zo sprak ik een paar meisjes die niet gewend waren om slaag of klappen te krijgen. Toen de situatie thuis uit de hand liep en er ineens wel geslagen werd, ervoeren zij dat als zeer vernederend. Je moet niet onderschatten hoe diep dat op meisjes kan inwerken. Alsof ze ineens mislukt zijn als dochter. Hun wereldbeeld kan er een behoorlijke deuk van oplopen. Meisjes die wel regelmatig een paar flinke klappen krijgen, denken daar in de regel wat anders over. Die zijn immers niet anders gewend. Niet dat ze er geen moeite mee hebben, maar ze accepteren het wel. Anders wordt het natuurlijk als een meisje echt mishandeld wordt. Ik bedoel dan als ze bijvoorbeeld met bloeduitstortingen naar school moet. Die schaamte wordt wel degelijk gevoeld.

HENNA: Sommige moeders gaan ook werkelijk al te gemakkelijk over tot het uitdelen van behoorlijk forse tikken. Als een kind ook maar even een waarschuwing negeert, wordt er onmiddellijk gemept. Er wordt weinig gepraat, weinig gevraagd, en er moet veel worden begrepen. Zo niet, dan wordt het oude middel te baat genomen.

BEA: Mijn eerste reactie is dat ik denk dat het in Hindostaanse gezinnen in het algemeen wat minder fel toegaat. Als ik althans mag afgaan op de verhalen die ik van de meisjes gehoord heb. Wat ik wel verontrustend vind dat het slaan vooral in éénoudergezinnen veel voorkomt. Want dat heb ik ook geconstateerd in de Hindostaanse gemeenschap. Meisjes die het meest geslagen en mishandeld werden, behoorden bijna allemaal tot een éénoudergezin. Dat wil meestal zeggen dat er alleen een moeder in huis is. In zulke gezinnen worden de lichamelijke straffen meestal toegediend door (oudere) broers, of een combinatie van broer en moeder. De meisjes vertelden me dat volgens hen oudere broers die de functie van vader hebben overgenomen, of naar zich toetrokken, vaak veel strenger waren dan hun vader vroeger.

HENNA: Dat gaat bij Creoolse meisjes dan toch wat anders. Als er confrontaties op dat vlak optreden, is het meestal tussen moeder en dochter. En dat hoeft dan trouwens niet beperkt te blijven tot lichamelijke straffen. Moeders nemen ook wel hun toevlucht tot andere middelen om het gedrag van hun dochters in goede banen te

leiden. Dan moet je vooral aan intimidatie denken. Ik heb in de interviews nogal eens te horen gekregen dat een meisje onder druk werd gezet om te gehoorzamen, met als dreigement dat ze anders teruggestuurd zou worden naar Suriname. Zo'n psychologische druk kan slopend zijn.

BEA: Zulke vormen van *psychische straf of mishandeling* zou je in een aantal rubrieken kunnen indelen: onmogelijke eisen, beledigingen, verduren, isoleren, en onredelijke opdrachten. Bij onmogelijke eisen gaat het dan om opvoedingseisen die als zo streng worden ervaren dat ze eigenlijk niet te verwezenlijken zijn, zoals direct uit school naar huis komen. Alle mogelijkheden om samen met vriendinnen te ontspannen worden zo namelijk uitgesloten. Het alleen onder strakke begeleiding mogen uitgaan is nog zo'n eis die meisjes als gênant ervaren. De volgende rubriek bestaat uit de beledigingen en vernederingen die ze elke dag moeten meemaken. Het moeten aanhoren van zulke uitspraken als: 'Ik schaam me dood dat je mijn dochter bent', of 'Had ik je keel maar dichtgeknepen bij je geboorte, dan was ik minder gestraft dan ik nu dagelijks word'. Zulke vormen van vernedering zijn vrij normaal in de Hindostaanse gemeenschap. Wat ouders ook wel doen als zij kwaad zijn op hun kinderen is hen dagenlang negeren en isoleren. Dat boos blijven en niet willen praten, ervaren de meisjes als zeer grievend. Bij onredelijke opdrachten moet je vooral denken aan de situatie dat een moeder of broer het meisje oplegt dat ze het tegen haar wil en zin in moet uitmaken met een vriend. Meisjes wijzen dan op Nederlandse vriendinnetjes die zulke opdrachten nooit krijgen. Zij vinden zulk gedrag van hun ouders dus maar uit de tijd.

HENNA: Straf is uiteraard ook vaak een reactie van de ouders op uitingen van onafhankelijkheid. Meisjes die er sterk voor uitkomen dat zij zelf willen bepalen wat zij doen en niet op alle terreinen meer het gezag van hun opvoeders erkennen, die hebben het het zwaarst. Die gaan langzaam steeds meer proberen en volgen er dan een paar aanvaringen, dan kan hun laatste middel zijn dat ze weglopen. Het idee is dat ze dan kunnen doen waar ze zin in hebben, en dat alle beperkingen in één klap wegvallen. In de praktijk blijkt dat vaak toch een stuk gecompliceerder te liggen.

Autonomie

BEA: Het is mij opgevallen dat juist de meisjes die behoefte hebben aan onafhankelijkheid, meestal wat vrijer waren opgevoed en thuis zelden werden geslagen. Zij konden tot op zekere hoogte hun mening uiten en vonden geen slecht gehoor bij hun ouders. Het zijn deze meisjes die in hun puberteit nadrukkelijk gaan vragen om begrip voor wat hen beweegt. Maar zij zijn tevens degenen die de gezinsregels graag blijven naleven. Waar het dus eigenlijk om gaat,

is dat zij durven uitkomen voor hun verlangen naar meer aandacht en meer autonomie. Ze delen hun vrije tijd liefst in naar eigen voorkeur, en proberen daadwerkelijk uit te komen onder de *sociale controle* van de gemeenschap, die naar hun idee altijd remmend werkt. Het breekpunt kan zijn dat ouders deze wens (tot verandering) onvoldoende herkennen, en niet wensen, of niet in staat zijn, gehoor te geven aan deze roep van hun dochter om meer autonomie. Vooral als hun dochter het recht claimt om haar vrije tijd naar believen door te brengen, kan dat het wantrouwen van de ouders oproepen, die dan werkelijk overal iets achter gaan zoeken.

HENNA: Die sociale controle is hier in Nederland ook veel strenger dan in Suriname. Daar stuiten meisjes in hun dagelijkse wereld veel minder op zulke problemen. Het is verder ook opvallend dat de moeilijkheden die Creoolse meisjes thuis ondervinden, vaak samenhangen met veranderingsprocessen. Neem het geval van een meisje dat lange tijd door een oma of ander familielid uit Suriname is opgevoed. Komt die op een gegeven moment naar Nederland, waar haar moeder in de tussentijd een heel eigen leven heeft opgebouwd, dan moet eerst een gevoel van vervreemding of verwijdering worden overwonnen. De praktijk wijst uit dat in zo'n situatie de conflicten meestal niet lang uitblijven.

BEA: Er zijn natuurlijk ook wel andere oorzaken voor het weglopen te noemen die meer met de privé-situatie in het gezin samenhangen. Ik denk dan aan drank- of (andere) huwelijksproblemen. Kinderen kunnen daar al dan niet onder lijden, het staat ze in ieder geval niet vrij erover te praten. Ze worden verondersteld buiten iedere ruzie of meningsverschil tussen hun ouders te blijven. Dat gaat alleen de ouders aan. Vooral in zulke gezinnen komt het nogal eens voor dat kinderen ernstig gemanipuleerd of verwaarloosd worden. Zulk psychisch leed blijft vaak lange tijd verborgen, omdat de kinderen er niet over durven te praten. En de ouders zijn te zeer verstrikt geraakt in hun eigen problemen om te kunnen zien en te aanvaarden wat er met hun kinderen aan de hand is.

Seksuele mishandeling of incest is ook één van de meer bijzondere oorzaken. Inmiddels in Hindostaanse gezinnen al geen onbekend verschijnsel meer. Je begrijpt dat de angst om daarover te praten ééns zo groot is. Bedreiging, angst en schaamtegevoelens zorgen daar wel voor. Wat in die situatie eveneens remmend werkt, is de angst bij kinderen dat ze niet geloofd zullen worden. Trouwens, welk kind weet hoe je over zo'n onderwerp een gesprek moet voeren? Dat is één van de redenen dat een incestsituatie soms jarenlang blijft voortduren. Om een gezinsbreuk te voorkomen blijven de kinderen die het overkomt hun mond houden.

HENNA: Onder de wegloopsters die ik heb gesproken waren er maar weinigen die met incest te maken hadden gekregen. Wat natuurlijk niet wil zeggen dat het pro-

bleem in de Creoolse gemeenschap onbekend is. Alleen moet je constateren dat het een onderwerp is waarover de meisjes pas na lange aarzeling iets durven te zeggen. Zulke verhalen komen meestal pas los op het moment dat de meisjes in een opvangcentrum zijn terechtgekomen. Dan nog blijft het moeizaam om aan die scheef gegroeide opvoeding iets te veranderen, want ouders klappen onmiddellijk dicht als een hulpverlener zo'n onderwerp aan de orde stelt.

BEA: Voor Hindostaanse meisjes is het al even complex. Van huis uit hebben zij geleerd om hun problemen niet aan de grote klok te hangen. Als er iets aan de hand is, moet dan binnenshuis worden opgelost. Daarbij staat voorop dat de ouders te allen tijde gerespecteerd moeten worden en verraad eigenlijk ondenkbaar is. Dus als zo'n meisje op een gegeven moment zover komt dat ze een hulpverlener in vertrouwen neemt, zal ze tevens het gevoel hebben haar ouders te schande te maken. Dat kan tot vervelende identiteitsproblemen leiden. Want daarmee geven ze openlijk te kennen dat hun ouders gefaald hebben en deze zullen daar schande van spreken en hun eigen kwalijke rol doorgaans blijven ontkennen. Zulk openlijk gezichtsverlies is al te pijnlijk.

Opvangcentrum **HENNA:** Ouders reageren sowieso heel geëmotioneerd als ze merken dat één van hun kinderen is weggelopen. Met name als ze er voor het eerst mee worden geconfronteerd. De eerste adressen die worden gebeld zijn de school, kennissen en familieleden. Wanneer ze tot de ontdekking komen dat hun kind in een opvangcentrum zit, reageren ze echter heel verontwaardigd. Ze zijn boos, ongerust en nauwelijks voor rede vatbaar als er vervolgens een hulpverlener contact met hen probeert op te nemen. Dat kan echt een lijdensweg worden voor alle partijen.

BEA: Dat ligt bij Hindostaanse ouders al niet anders. Als die aan het eind van hun zoekactie bemerken dat hun kind in een of ander opvangcentrum is terechtgekomen, reageren ze inderdaad heel fel. Zonder pardon worden de hulpverleners er in die situatie van beschuldigd dat ze de meisjes op het verkeerde pad hebben gebracht. Het verwijt is dat de kinderen veel te mondig worden gemaakt, waardoor ze niet meer naar hun ouders luisteren. Een heel gangbare reactie is dan: 'Als u mijn dochter nu niet onmiddellijk naar huis stuurt, kom ik haar halen.' De redenen voor het weglopen worden maar zelden direct serieus genomen. De ouders vinden het allemaal maar onzin en sommeren hun kinderen onmiddellijk terug te komen, met als dreiging dat ze anders nooit meer het ouderlijk huis binnenkomen. Sommige meisjes bezwijken voor die druk, maar zeker niet alle.

Dat hun problemen niet serieus worden genomen, steekt de meisjes zeer. De reacties van hun ouders komen er toch op neer dat de meisjes hun eigen problemen veroorzaken, niet de ouders. Pas op het moment dat hun dochter daadwerkelijk van huis wegloopt, realiseren de ouders zich soms met een schok dat deze het echt moeilijk had. Toch zullen ze het haar zeer kwalijk blijven nemen dat zij op deze manier worden 'gestraft'. Ze zien het als een poging tot chantage. Velen interpreteren het als poging van hun dochter hen te kleineren in de ogen van familieleden.

HENNA: Wat de meisjes ermee bereiken is toch niet gering. Velen slagen erin na verloop van tijd zelfstandig te gaan wonen. Maar een enkeling keert terug naar huis. Dat wil overigens niet zeggen dat het contact met de ouders, in het bijzonder de moeder, wordt verbroken. Het verschil is alleen dat er een andere manier van met elkaar omgaan is ontstaan. Ouders en kind slagen er vaak in, nu de afstand wat groter is geworden, op een volwassener manier met elkaar om te gaan. Dat is zeker een pluspunt te noemen.

Het boek 'Andere tijden, andere meiden' geeft behalve een analyse van de oorzaken van het weglopen ook de aard en het proces van de hulpverlening weer.

Literatuur

Lenie Brouwer, Bea Lalmahomed, Henna Josias. *Andere tijden, andere meiden. Een onderzoek naar het weglopen van Marokkaanse, Turkse, Hindostaanse en Creoolse meisjes*. Utrecht 1992.

De toekomst ligt op straat?

Allochtone jongeren: de laatste jaren is er geen andere bevolkingsgroep zo negatief belicht als juist deze categorie. Veel van de problemen die de samenleving teisteren worden hen in rekening gebracht: criminaliteit, overlast, druggebruik. Niet ontkend mag worden dat allochtone jongeren vaker zelf in problemen zijn én problemen vormen voor hun omgeving dan niet-allochtone jongeren. Welke betrokkenen kunnen een bijdrage leveren aan de oplossing van deze problemen en aan preventiemaatregelen?

In deze uitgave wordt nadrukkelijk een aantal wegen, visies en projecten beschreven die gericht zijn op het bieden van antwoorden. Uitgangspunt hierbij is dat vele allochtone - waaronder Turkse, Surinaamse, Marokaanse - jongeren hun toekomstig bestaan in Nederland opbouwen. Een deel van deze jongeren valt buiten de boot: ze verlaten voortijdig het onderwijs, hebben conflicten met hun ouders, lopen van huis weg. De benadering van allochtone jongeren in diverse sectoren in de samenleving - thuis, onderwijs,

arbeidsmarkt, hulpverlening, recreatie - verloopt niet vlekkeloos. Er zijn weliswaar succesvolle initiatieven, maar er kan niet gesproken worden van een integraal beleid.

In *De toekomst ligt op straat* worden vanuit verschillende invalshoeken en sectoren de problemen van allochtone jongeren geanalyseerd en worden projecten en initiatieven beschreven die de situatie van deze jongeren kunnen verbeteren. Aan bod komen onder andere projecten in de opvoeding thuis, in het onderwijs, in de hulpverlening, binnen het sociaal-cultureel werk en de recreatie. De aanpak voor een integrale beleid

wordt in twee hoofdstukken nader belicht. Speciale aandacht in deze uitgave wordt geschonken aan de begeleiding van allochtone meisjes.

De uitgave is helder gerangschikt naar een aantal thema's - weglopers, de hulpverlening, de thuissituatie, het onderwijs en de buurt - en is voorzien van diverse voorbeelden.

Een actueel boek dat geschikt is voor allen die zowel beroepsmatig als vrijwillig betrokken zijn bij projecten voor allochtone jongeren.

SWP

ISBN 90-6665-077-X

NUGI 664

9 789066 650770